

פרוטוקול מס' 99 / ב

מישיבת ועדת הכספים, בקריה, ת"א, יום א'
כח' באדר ב' תשי"ז - 31.3.57
שעה 10.15

בכחן:

היו"ר י. גורי
י. בדר
א. בהיר
א. הרצפלד
ס. חזני
ז. סוזאבי
י. ספיר
ס. קלמר
י. קרגמן
ש. שורש

מוזמנים:

לסעיף א' בסדר היום: מ. בדר - מנהל משרד הפיתוח
מר אשכנזי - משרד הפיתוח
י. סורוקר
י. ויינר
מר קפלן
מר קטרון
לסעיף ב' בסדר היום: מר קוקיה - מנהל משרד המשפטים
מר אייזנברג - מנהל בתי-המשפט
מר דניאלי

סדר היום: א) תקציב משרד הפיתוח
ב) תקציב משרד המשפטים

א) תקציב משרד הפיתוח

היו"ר י. גורי:

אבקש קודם כל לתקן שתי טעויות בדפים
המתוקנים. במשרד הפיתוח צריך להיות למעלה
מכום של 906,000 ל"י, ובמסכורת במשרד הראשי צריך להיות 280,200 ל"י.
(מפרט את הסכומים בסעיפי המשנה). תרשו לי לקרוא גם את החלק הנוגע
לפיתוח. היות ומספר הסעיפים מצומצם אפשר להכניס את התיקון בו
במקום. (קורא את הסכומים המתוקנים בסעיפי הפיתוח).

י. בדר:

1) האם תוכלו להבטיח שבכל המפעלים שומרים
בקפדנות על השבת? 2) האם בכל מפעל מרוחק
ממרכזי ישוב נמצא מזונון או מסעדה כשרים והאם ניתנת לכל העובדים ללא
יוצא מן הכלל אפשרות להנות אך ורק מאוכל כשר? אבקש תשובה מפורטת
לגבי כל מפעל ומפעל; 3) היש אמת בידיעה שפורסמה באחד העיתונים, כי
אם לא יהיה נפט אפשר יהיה להשתמש בקו של 8 אינצ' להובלת מים?
4) מה התכנית השלמה של קו המים לאילת, מה הושג בסתי ההשקעות בסך
1 1/2 מיליון ל"י והאם לא יהיה צורך בהשקעות בעתיד? 5) מכיון שאתם
מוסיפים רבע מיליון להוצאה על קידוחי מים, הייתי רוצה לקבל אינפור-
מציה מה אתם עומדים לעשות בסכום מוכפל; האם היה לפני כן מחקר איזה
שהוא או אלה רק קידוחי זמניים, והיכן; 6) האם אפשר לקבל תמונה כללית
על סך-הכל הקידוחים? 7) ברשות מי יהיה נטל אילת, מי יהיה אחראי
בעדו ומיהו אחראי כיום מבחינת חלוקת התפקידים בין המטרדים?
8) מכיון שעומדים להוציא על נטל אילת פי 4 יותר מאשר בתכנית, מה אתם
עומדים לעשות בסכום זה? 9) לגבי עבודות הפיתוח, האם אתם אחראים גם
בעד נטיונות חקלאיים בערבה, ואם לא - מה סידת שיתוף הפעולה ביניכם
ובין משרד החקלאות ומסדרות אחרים, בענין זה. מה עשיתם עד כה ומה
הסיכויים לשנה הבאה? 10) חשטל: באיזו זכות אתם מכניסים 15 מיליון
בתוך הפחתה? אתם רוצים להוציא בעצם 25 מיליון, ואז עליכם לבקש סכום
כזה. באיזה אופן תממנו זאת, זה כבר ענין של הכנסה.

היו"ר י. גורי:

שאלתי אם זה עבר את התוספת השלישית, ונאמר
לי שלא עבר. אם כך, זה באמת לא בסדר.

י. בדר:

התוספת השלישית מרכזת יותר הכנסות בלתי
בטוחות מאשר חלק של תקציב גרידא, ונוסף לזה

הוצאה מותנית בהכנסה. אני מבין ש-15 מיליון מלה סוקצבים באופן סופי לחברת החשמל, אלא שלא יטלמו אותם בפועל מהכנסות השנה, אלא ניתנו באשראי גם לדעת מבקר המדינה יש להכניס סכום מסוג זה לתקציב בצד ההכנסות.

היו"ר י. גורן:

יש 15 מיליון הכנסה ו-15 מיליון הוצאה. אילו זה עבר את התוספת השלישית, הייתי אומר שזו הוצאה מותנית. אם זה אינו עובר, כל הצורה הזאת של 15 מיליון 15 אין לה כל מסמעות מבחינה תקציבית.

י. סורוקר:

בתקציב הפיתוח מופיעים השנה שלשה סעיפים דומים לזה: בסעיף חשמל, הוצאה ע"ח טילוסים משנים באות והפחתה; בסעיף רכבת ובסעיף אניות. אנו מקבלים מקדמות מהטילוסים לשנים הבאות, והן אינן מקדמות לתשלום אלא לצרכי הזמנה. בעבר הגטנו דבר זה בתקציב הפיתוח בתוך דברי ההסבר ונתנו את המסגרת הכללית של התכנית תוך ציון החלק המסויים שילך למימון. 15 המיליון המופיעים כאן יכלו באותה מידה להופיע בדברי ההסבר. את ה-15 מיליון האלה נתקצב גם בשנה הבאה. בחרנו בשיטה זו, שאנו מראים את סך-הכל היקף של מקדמות להזמנה, אבל לתשלום נבצע רק את הסכום הנקוב.

י. ספיר:

(1) ענין החזקת הנמל מופיע בתקציב הרגיל של משרד הפיתוח. אני צריך להבין שזה למעשה במשרד הפיתוח. האם לא הגיע זמן שהממשלה והועדה יתנו דעתם על המוטג של חלוקת המדף לפי איזורים? הרי נמצא שיש טריטוריה מיוחדת, בנגב, סין איזור כליבוש שמוצא מהסדר הרגיל של המבנה הממשלתי, מתוך איזון שיגרה שהיתה פעם. אני מתקשה להבין איך אפשר יהיה ליצור שתי רשויות נפרדות, נזיח בענין נמל אילת, חלוקת מטענים בין ת"א-יפו וח'יפה היתה בעיה רצינית. אם נלך במסדים כאלה ובבעיות כל כך יסודיות כמו ענין ההכוונה דרך נמל אילת, אני חושש שאנו בונים למפרע ערבוביה שתטפיעה השפעה קשה מאד על דברים רבים. אני מציע שענין זה יעמוד בתור שאלת יסוד, ולא רק כשאלה אדמיניסטרטיבית תקציבית.

היו"ר י. גורן:

במה מסתקף במבנה התקציב אותו הסדר שאתה רואה אותו לקוי ושאתה רואה צורך לתקנו?

י. ספיר:

בכך, שיש פה משרד שמטפל בעניינים שאינם שייכים אליו. זה מסתקף במבנה התקציב, כי כל אחד יודע שאם כתוב פה "פיתוח הערבה" הדבר איננו נמצא בידי משרד החקלאות אלא בידי משרד הפיתוח. אינני אומר שהכנסת קבעה פה חוק למפרע, שהממשלה תצטרך להחזירו לכנסת כדי לשנותו. אינני אומר שאם ישאר התקציב כמו שהוא לא תוכל הממשלה סחר, בהחלטה רגילה לשנות זאת. לא זו היתה המטרה. בטבילי קובעת העובדה.

(2) מה לקבוצה הגיאומטרית ולמשרד הפיתוח? אם קיים מכון וייצמן, יעסוק גם במחקרים אלה; (3) אינני יודע מדוע ענין קו המים לאילת צריך לחרוג מהסידור הארצי הרגיל; (4) פיתוח הפקת נחושת בדברי ההסבר יש הנחה כללית, שאפשר כבר להתחיל. אני כופר בענין זה, מתוך הנסיון. ראינו במפעלים רבים אחרים שהחסת קצב ההשקעה עד היום הזה לא הצליחה וחלק מהכסף הלך לאיבוד. אין שום הצדקה להקדים ולהשקיע את ההשקעות האלה לפני שאני בטוח בכל הקלולציות. אפילו בדוגמה המוצלחת ביותר, שככל זאת מפיקה משהו - חברת הדטנים - לפי מספרים אלה יש לה הפסד כסף על מוצר שיש לו שוק. לא רק שאין לחברה זו רבית על הקפיטאל אלא איננה מכסה את ההון האופרטיבי שלה. זה טעמיד את השאלה, אם צריך ללכת באותם מסדים שהלכו בהם. (5) כמה יעלה לנו טון נחושת, כמה נקבל ערך מוסף וכמה יעלה לנו כל דולר של ערך מוסף? את אטאל את עצמי אולי לקחת 6,750,000 ל"י ולהשקיע בכותנה או לפתח תעשייה-ביתית כדי לתת אפשרות של עבודה למאות איש. השקעה זו היא רק חלק של ההשקעה. האם יש מוטג כמה יעלה הכל, כדי להפיק אותה כמות שיטנה בדברי ההסבר, כדי שזה יהיה רנטבילי? אינני יודע אם המחירים שעליהם בנויה הקלולציה הם מחירים. (6) האם יש הצדקה איזו שהיא לגשת להשקעות בהיקף כזה לפני שיש לנו בטחון גמור, על-ידי פילוט-פלנט ונסיונות בדוקים, וגם אם זה יקח שנתיים-שלוש? (7) מפעל ים המלח: מה ההגיון להכניס כיסוי הוצאות הייצור לתקציב הפיתוח לאחר כל התמונה שנתקבלה? האם נבדק ענין הרחקת הפסולת לאור דו"ח הועדה? לפי דו"ח הועדה הוסקעו 28 מיליון ופה יש הצעה של 5 1/2 מיליון, אינני יודע כמה זה יעלה עד שבגיע לייצור של 135 אלף טון, וכל

מבנה המפעל אינו יכול לייצר יותר. בענין זה כדאי לקבל אינפורמציה, כי ענין זה הוא מאד מאלף לגבי הסקרה הזו ולגבי מנטאליות מסויימת, שהיא עוד יותר מטובת מאשר 20 מיליון ל"י. האם לא הגיע זמן טוב ונטאל את עצמנו אם הדרך שאנו הולכים בה היא הדרך הנכונה? הבקורת במקרה זה היא קטלנית לגבי העבר ומפקנית מאד לגבי העתיד.

(8) לפי החשבון פה הסקענו 100 מיליון ל"י. אני חושב שההסקעה בכל המפעלים הרבה יותר גדולה. כדי להפיק באופן טקטי את כל הדברים האלה צריך להסקיע עוד כמה עשרות מיליונים בתחבורה לגרמניה הטובים. אני מציע שבנקוט בקו של עיכוב הסקעות שאינן בטוחות; לעשות קודם כל רביזיה של הערך המסקי של כל ההסקעות האלו - ואינני אומר שאחר כך לא יבחרו הסקעות מסויימות שאותן כדאי לעשות. אז יקבע גם קצב ההסקעה. מתוך הנסיון של חמש שנים של הסקעות, אילו לא הסקענו את הכסף והיינו ממשיכים בנסיגות ולומדים זאת כהלכה, ועומדים כיום בפחות 50 מיליון לירות הסקעות ויתר נסיון וידיעה - הארץ היתה הרבה יותר עשירה ולא היינו מפסידים אף שונה אחת. ההסקעות הגדולות לא באו כדי ליצר 60 מלף טון מלא כדי ליצור דבר שלא היה ברור, ועכשיו אני יכול לקבוע בוודאות שאילו לא הסקיעו, היינו יותר עשירים.

(9) מפעלי ים המלח: איני יודע מה פירוש "תשלום" עבור הסקעות. האם זו הלואה? האם זה כבר נעשה? אם כן, מדוע לא שלמו? האם יש בטחון שכולל להמשיך בליצור האסלג ללא פתרון הבעיה שהועידה מעירה עליה? (10) הסקעות: למעלה כתוב "הלואה". אני מבין שהחלוקה היא לכיסוי ההפסד. האם לא כדאי לעשות נסיון ולמתוח באיזה מקום שהוא קו - נניח ט-31.3.56 ולנסות כמה המפעל טווה היום? להעמיס עליו הלואות בסכומים כאלה, פירושו שהוא לא ישלם זאת לעולם.

(10) איפה אנו עומדים בשטח הפוספטים? לדעתי גם כאן יש טקח טעות. הפוספטים שלנו, במידה שהם סמסטים ליצור שלנו בארץ, עולים לנו בביהח"ר בחיפה בלירות ישראליות הרבה יותר מאשר חומר הגלם שהיבוא. זה גם כן קטור במידה ידועה עם ענין ההובלה, אבל גם עם האיכות. לגבי יצוא, היה מאד רצוי לשמוע באיזו מידה של אחריות אפשר לקבוע מה הם סיכויי היצוא. פה מדובר על 200 מלף טון וזה 2 מיליון דולר. כדי לאפשר יצוא כזה צריך לצרף את ההסקעות במסילות הברזל, ואז לתקבל התמונה הנכונה של ההסקעות הדרושות כדי לקבל ערך מוסף של 800 מלף דולר. כדי לקבל 100 מלף טון פוספטים, כפי שמקבלים היום, אפשר היה לעשות זאת במסדים הרבה יותר קטנים, כי הלהיטות להגיע למסדים גדולים וליצוא עולה לנו מיליונים.

(11) חברת הרשנים: מפליא מאד שהחברה אינה יכולה להראות סום רווח אופרטיבי. איני יודע מה ענין זה למשרד הפיתוח. זה מפעל תעשייתי כמו מפעלים אחרים שהממשלה שותפה בהם, וגישת משרד המסחר והתעשייה אליו תהיה שונה מאשר גישת משרד הפיתוח. גם כאן הלהיטות למסדים גדולים עולה לנו ביוקר, וגישה יותר טענית-מסחרית - כפי שהיא טבעית במשרד המסחר והתעשייה - יותר מתאימה למפעל כזה.

(12) מחקרים: דוקא בענין זה אינני טוכן להיות טעמנים. נוציא מיליון, שני מיליון למחקרים ואל נוציא שני מיליון להסקעה שיכולה ללכת לאיבוד. ההיסטוריה של כמה וכמה מן המפעלים האלה טוכיחה עד כמה עברנו מנסיון של תהליך לתהליך, מבלי לדעת איזה תהליך הוא הנכון.

(13) מפעל החרסית: זה מפעל של הממשלה, או מפעל מסותף? מה ענין האחריות הסיווחת הזאת של משרד הפיתוח למפעל זה? העובדה שמפעל כזה מסטיך להיות "פיתוח" לזמן בלתי מוגבל, זהו האסון. צריך לתחום תחום ברור עד מתי זה פיתוח ומאימתו זה מתחיל להיות מפעל. אני גורס הפרדה בין מושג הפיתוח ובין המושג של ניהול מפעל. אפילו הרחבה אינה פיתוח, אלא אם יש פה מסום דבר חדש.

(14) הלואה לחברת "מפעלי תובלה": ככל שמפעל תובלה גדול יותר, כן קשה יותר לנהלו. ככל שתובלה היא ענין הצטוד יותר לנהג, לבעל, היא מצליחה יותר. אני יכול להניח שמפעלים יותר גדולים כמו רכבת ונטלים אינם יכולים להיות מנוהלים כך, אבל אני שואל לשם מה יש בכלל צורך בזה? אין גורמים קואופרטיביים ואחרים, של תובלה בארץ?

יש התחרות לא קטנה ביניהם. לשם מה צריך את ריכוז המפעלים המשקיים האלה בידי הממשלה? כל מה שאני מעביר לידי שלטון ממשלתי, אני פוגם בעילותו, ואני מוכן לומר זאת בכל הוודאות הטוחלסת, גם של נסיון. המדיניות הנכונה צריכה להיות - להסתלק מכל מטעל משקי. עובדה שאחרים טוענים שיש פה התחרות כלתי הוגנת, ואני מאשר זאת, כי חברה זו מקבלת הלוואות שאחרים אינם מקבלים. היא מתחרה בתובלה הפרטית ועל ידי כך מקבלת, לדעתי, עדיפות כלתי הוגנת שאינה מוצדקת. אני סולל את עצם הענין, שממשלה צריכה להיכנס לעסק זה, דוקא בשטח זה יותר מאשר באיזה שטח אחר. יש פה התמסחות וידיעה ויעול הרבה יותר גדולים מאשר בשטחים אחרים, ואיני בכנס כרגע לשאלה מי צריך לקבל זאת.

י. בדר:

אני חוזר לבעיה הפורמאלית של עריכת תקציב, בקשר עם 15 מיליון הל"י של חטמל. הבעיה הרבה יותר חמורה ממה שחשבתי, והיא נובעת בשלשה סכומים גדולים. אם מבחינת האוצר יש ספיקות אם להכניס סכומים כאלה לתוספת השלישית, יש אולי צורך בתוספת רביעית. אם פעם באשר תקציב זה, יש כבר אישור להוצאת סכומים אלה.

היו"ר י. גורני:

אם אין זו הוצאה טוטלית, נכון שאפשר להוציא את הכסף. זה אטום חידוש.

י. בדר:

או שזה יוכנס לתוספת השלישית, או שתוצרו תוספת רביעית. מכל מקום, שהכנסת תדע כי לגבי כמה עשרות מיליונים הכנסת החליטה באופן סופי ונוסף, ושלא יהיה צורך לחפש סכומים אלה בספר התקציב כולו.

לגבי חטמל, זה דבר מסש סיסטורלי. יש תכנית של 4 שנים, ולפי דברי ההסבר של אשתקד התכנית היא ל-116 מיליון ל"י הוצאות, מזה 45 מיליון במטבע ישראלי, והמטרה להגיע ל-50 אלף קילווט שעה. לפי דברי ההסבר השנה יש 50 מיליון יותר להוצאות, 64 מיליון במטבע מקומי, והמטרה היא 600 אלף קילווט. למרות שבשנה הקודמת הגיעו רק ל-280 אלף קילווט במקום 320 אלף, ההוצאה היתה אותה ההוצאה.

הדבר הרבה יותר חמור לגבי כל התכנון הזה, אני מאד מפפיק אם לשנים ארוכות כדאי להוסיף בארץ ייצור כוח מדלק. מפילו ערים בינוניות כיום באמריקה, אם הן רחוקות ממקורות הנפט, מקימות תחנות כוח מטיפוס אטומי. ברור שהסקעה בתחנה כזאת היא פי 3 יותר גדולה מאשר בגורטור המקובל, אבל מבחינת יוקר הדלק הקלקולצ-יה היא אחרת והיא לטובת תחנות חדישות. אם נקח בחשבון את בעיית התלות בקווי תחבורה, ודאי הגיע הזמן לחשוב על תחנות חדישות לשנים הבאות.

היו"ר י. גורני:

שמענו שסכום זה של 15 מיליון לא יוצא השנה, אלא יש צורך להזמין.

מ. בדר:

15 מיליון אלה אינם סכומים להזמנות, אלא על פי הדרך שבה הזמינו בעבר בגרמניה ציוד, לא חייבו את התקציבים בעת ההזמנה אלא בהתאם לגוואו של הציוד ארצה. 15 מיליון אלה סכומים לציוד שהגיע בחודשים האחרונים ואשר יגיע תוך שנת התקציב כולה.

היו"ר י. גורני:

לאחר הסבר זה אנסח סאלתי אחרת: אנו צריכים להכין את עצמנו לאספקת חטמל בטמדים הרבה יותר רחבים מאשר כיום. אם הנחה זו מוסכמת, אפשר להתכונן לבאות באחת מטתי הדרכים: או בדרך זו שתכוננים, או בדרך של בנין תחנות לאספקת חטמל ע"י נצול אנרגיה אטומית. אם כרגע אין אפשרות תקציבית לבנות תחנות חדישות, הרי שאם איננו מתכוננים לבאות כבר מהיום, אנו יכולים לעמוד בעוד שנה-שנתיים-טלש במצב שלא נוכל לספק לארץ את האנרגיה הדרושה. ענין זה עוד איננו בידינו, ולהשאיר את הארץ ללא הכנה מספקת לקראת הבאות - אילו הלכנו בדרך זו אני מתאר לעצמי את גאוטו של ח"כ בדר כלפי אותה ממשלה, שיטבה בחיבוך-ידיים ולא התכוננה לבאות.

י. בדר:

בשנים האחרונות בעשו הסקעות רבות והגענו לפיתוח די-יפה, אבל עכשיו מדובר על תכנית ל-4 שנים, ולגבי העתיד אני טוען שיש לנתק את הקשר עם השגרה. השיגרה

היא, עוד גברטורים על דלק, ואני יודע שמבחינת חברת החשמל דרך זו היא מאד נוחה, כי יש שילומים וידוע איפה להזמין, ויש נסיון, ומכל טקום זה הרבה יותר זול בהטקעה. הגיע הזמן לחשוב על העתיד, והעתיד בארץ - אם מישהו רוצה ואם לאו - הוא בתחנות אטומיות ולא תחנות דלק, אלא אם נגלה בארץ הרבה מאד דלק.

לגבי הפרק טחצבים ומכרות: בדברי ההסבר

ניתן טמזן רק של המפעל בחיפה, וגם שם לא ניתן חשבון רווח והפסד. מבקש להטציא לנו לפני טיום דיון זה טמזנים וחשבונות רווח-והפסד של כל המפעלים. סוף כל סוף, אחרי שהטקענו עד כה במפעלים אלה 100 מיליון לירות, ורוצים להטקיע עוד 20 מיליון - זוהי דרישה לגיטימית.

לפי הבטחת טבקר הפדינה צפיתי שנקבל בחודש ינואר או בפברואר את הדו"ח על מפעלים מטשלתיים. התוצאה היא, שאין לנו כיום דו"ח זה, ואין זה מצב טוב לקראת טיום הדיון על התקציב.

היו"ר י. גורלי:

מפטר להצטרע על כך, אבל אם טבקר הפדינה אטר שזה יופיע בקרוב, לא נעכב בגלל זה

את התקציב.

י. בדר:

על כל פנים מבקש לקבל טמזנים וחשבונות רווח-והפסד, ונוסף לזה אותה אנליזה הכרחית לגבי מפעלים אלה, שפירוטה: מה ה"אוברהדס", מה מספר העובדים ומה ערך התפוקה ברוטו. מה תהיה התוצאה, בתוספת רווח, של כל ההטקעות האלה של 20 מיליון בכל מפעל ומפעל. אם עשיתם קלקולציה כזאת, הגידו; לא עשיתם - זה עוד יותר טענין, והתשובה עוד יותר פשוטה.

איזה מהמפעלים האלה טמורגן כבר מבחינה טשפטית? פירוש הדבר, שבאופן יסודי ידוע מה ההון שלו, כיצד הוא טחולק, איך טמורגנת ההנהלה ואיך היא טחולקת (אם המפעל הוא טעורב).

לגבי "מפעלי תובלה", הרי שם האינפורטציה הזאת אולי יותר חשובה. ידוע שזה מפעל טעורב לפי מפתח טסויים. אתם טטקיעים כעת כסף נוסף, אחרי שהמטשלה הטקיעה כ-2,750,000 ל"י. בדרך כלל אלו טכוניות על גלגלים. הייתי רוצה לדעת מהו כלל ההטקעה, מה הטקיעו השותפים, איך שילמו זאת? אולי הכניסו רק כשרון, מרץ וחלוציות ולא יותר? (ט. בדר: זה גם כן שווה כסף). מה הטקיעו השותפים בכל המפעלים הטעורבים, באיזה מטבע ובאיזה אופן. יש צורך לטאול זאת, לאור תיקון חוק מילווה חובה.

לגבי תקציב המטרד, האם זו שיטה טובה, בטטרד פיתוח דוקא להעביר טכום מתקציב הפיתוח לתקציב הרגיל כדי לכסות חלק מתקציב המטרד? אני שולל דרך זו. כאן דרושה שיטתיות ללא יוצא מן הכלל. בענין זה אדרוש הטבר וגם הצעות מצד האוצר, כדי שיהיה קצת סדר בענין זה, כי זה ענין של כנות בעריכת תקציב. כן אני שואל ביחס לשיטת ההכנסות במפעל היחיד של המטרד הנותן רווחים - זו הקבוצה הגיאוגפיטית. אני מסיים עכשיו רק טתוך טחאה, אבל אני טומר לעצמי זכות להוסיף טאלות, כי טאלתי בטמצום.

א. הרצפלד:

יש שנים-טלשה מפעלי פיתוח טצריך לבקרה ובראש וראטונה האטלג. אני טציע בזמן הפגרה לקיים ביקורים כאלה, ובערב לטבת בבאר-טבע ולברר את הענין עם הטומטחים שהמטרד יעמיד לרשותנו. אין זה קטור עם התקציב ברגע זה, כי אותנו טענינת עצם רנטביליות הדברים.

היו"ר י. גורלי:

כבר הודעתי לוועדה, שאני מטכונן תכנית של סיורים בימי הפגרה, ואיני מתנגד גם לכך. מצדי אין התנגדות. היות וחברי הכנסת בדר וטפיר חרשו כמעט בכל השטח, מבקש את יתר חברי הועדה לא לחזור על טאלות טכבר נטאלו.

ט. ק. למר:

כמה פועלים עובדים כיום בתמנע, כמה מהם טהצפון וכמה מהטביבה וביחוד טאלת. מה מקבל פועל מהצפון, יותר מאטר פועל מקומי. כמה פועלים מהצפון עברו כבר לגור בטקום? הגיעה הטעה שביחוד פועלי הבנין העובדים טט יעברו לגור בדיטונה או באילת. על-ידי מי טוחזק המטבח בתמנע, והאם זה מטבח של

הפועלים או של הממשלה. האם מטבח זה כטר או לא? אני רוצה לקרוא
שהמטבח כטר, כי הובטח לא פעם להכשירו. אם לא, מה חושב משרד הפיתוח
לעשות כדי לשנות את המצב?

א. בהיר:

לאחר שנתקבלה הצעה לדון בבעיית קו הפיתוח,
אני מביח שאין מקום כרגע לבירור, כל אני
כדעה הפוכה מדעתו של ח"כ ספיר אבל אינני רוצה עכשיו לפתח את דעתי
על הקמת מפעלי יסוד לניצול כל מה שאנחנו יכולים לנצל מן המחצבים שלנו.

(1) מה הן סך-הכל ההכנסות הכלליות וההטקעות
של כל אותם מפעלים שאנו מדברים עליהם, מבחינת הכנסה ברוטו, מלבד חברת
החשמל, שזו בעיה מיוחדת במינה. (2) אני מביח שאנשי משרד הפיתוח יענו
בהזדמנות זו גם בשאלת חברת התובלה. השאלה התעוררה בוועדה בזמן הדיון
על העברה מסעיף לסעיף, והובטח כי בעת הדיון על התקציב יענו על השאלות
שנתעוררו אז. טוב שנדע אם יש לחברה זו תנאים מיוחדים בטוח המכס,
המכוניות וכל אותם דברים שמעמידים אותה, כאילו, בטוב מיוחד. ומצד שני,
מה הם תנאי העבודה המסחירים שחברה זו מקבלת, ומה העבודות שהיא מקיימת.
(3) פעולת המחקר: האם המשרד מביח שהסכומים העומדים לרשותו מספיקים
לאותן התכניות שאור רוצה לחקור בטנה הבאה? אולי נטמע בקיצור מה
צורת המחקר ומה צריך היה לעשות בטוח זה, לדעת משרד הפיתוח. (4) אני
מציע לא לנסוע עכשיו לביקור בוסף בחברת האשלג. היו כבר כל כך הרבה
ועדות ודוחות, שאם ניסע לבקר שם, הרי לא כחוקרים.

ז. סוזאייב:

בכל דיונינו עד כה נזהרנו כולנו, גם
כשהיתה הצדקה להאשים פעולות מסויימות של
משרד הפיתוח, לא להכניס את ההנהלה הנוכחית של המשרד בכל הסעויות
והשגיאות של העבר. ידענו שנכנסתם באמצע. אבל כשאנחנו באים היום להציג
שאלות ולדרוש מכם הערכה מסויימת, מוטלת עליכם אחריות להגיד משהו
יותר, וזאת אני מקדים לסאלותי.

(1) מה הערכתכם על סך ההלוואות וההטקעות
עד היום הזה בטפילי הפיתוח? (2) כשהובאה לאישור העברה של 300 אלף ל"י
מסעיף לסעיף, לחברת תובלה, ובקשתי פירוט בוסף ובירור, נאמר שהדבר
דחוף. בינתיים חלפו כמעט חרשיים והעברה טרם אושרה. כנראה שלא היה
צורך בזה. (3) מהו סך-הכל האשראי שמפעלי פיתוח מקבלים או קבלו מתחת
לקו, כלומר מחוץ לאחוז הליקבידיות, באישור מיוחד של בנק ישראל, מחוץ
למסגרת הרגילה של מתן אשראי על-ידי הבנקים. (4) מה ההשקעה ליום 31.3.57
במפעל הנחושת וכמה דרוש עוד להשלמה? מה מצב הקלקולציה כיום ברמת
מחירי הנחושת בעולם? מי בונה את המפעל ובאיזו צורה? האם משתפים
קבלנים או קבלני משנה? מיהו הקבלן, מהו החוזה איתו ובאיזו תנאים הוא
יונה, והאם עומדים כאן לטבוע שגיאות שהתעוררו בחברת האשלג? (5) מפעל
הדטנים: האם בהוצאות הייצור של 6,967,000 ל"י כלול פחת או לא? מה
מצב הטובסידיות בקשר לייצור שם? יש בתקציב סכום של 3/4 מיליון ל"י
למכירת סופרפוספט לחקלאים ותוצרת אחרת. מה מחיר התוצרת הזאת לו היו
קונים בחו"ל? האם יש טובסידיות גם ליצוא של המפעל הזה, ובכמה הן
מתבטאות? כמה עולה לנו הייצור ומהו הערך המוסף, וכמה עולה לנו הדולר
הנחסך? (6) פוספאטים: מה החשבון, לאור נסיון השנה האחרונה - מה המחיר
פנ"ב שמכרנו השנה? מה מחיר ההובלה, מהו הערך המוסף וכמה יעלה לנו
איך אתם רואים כרגע סיכוי לעתיד, בסובן הקלקולטיבי? (7) באמצעות אילו
קבלנים נעשית הפעולה במפעל חרטית וחול זך? מי מוכר את התוצרת ומי
מוביל אותה, ובאיזה תנאים זה נמסר? (8) אילת: איזה קבלנים פועלים
באילת - האם רק קבלן אחד; האם נעשו נסיונות למשוך גם קבלנים אחרים?
(9) מה בענין התכנית להפקת טלח באילת? (10) גורלו של הדו"ח על חברת
האשלג, לא מנקודת ראות של היסטוריה אלא מנקודת ראות קצת פרקטית;
שם ציינו כמה דברים הטעונים הסדר - לעבודות רבות לא הגישו לגביהן
חשבונות, לא נעשו חשבוניים, לא נבדקו וכו'. לגבי דברים אלה, האם
הנאתם אותם לאיזה מצב שאפשר לראות את הסוף? מה המצב כיום בקשר
לעבודות הטבוצעות בים-הטלח, האם על כל העבודות מפרסמים מכרזים, כמה
חברות מסתתפות במכרזים ומי הן? כמה חברות פועלות שם עכשיו? (11) בפס:
בקשר לידיעות שהופיעו בטבועיים האחרונים בעתונות, עלוהטרה השחורה ועל
הפטימיות - מה גרם לפרטומים אלה ומה האמת מאחוריהן? (12) תכנית זרחין:
האם יש כבר מי אילו תוצאות וסיכויים, ומה הסיכויים בקשר לעבודה?
(13) בדו"ח על חברת האשלג צויין ששר הפיתוח לשעבר לא הסכים להופיע
בפני הוועדה ולתת הסברים. זה נושא שנדבר בו במקום אחר.

מינון מצטט בסדו"ק.

ל. טו"ר:

הועדה פנתה אלינו והיועץ המשפטי ענה שאין הוא חייב להופיע. לא היה כתוב שהוא טיורב

להופיע. כך כתוב בדו"ח.

ז. סוזאייב:

טעמתי זאת מפי יו"ר הועדה, פרופ' היימן. אולי ערבבתי את הדו"ח פלוט הודעת יו"ר הועדה - שהם פנו אלינו והוא ענה להם באמצעות זה וזה שאין חוק שהוא חייב להופיע. שאלתי היא, אם ידוע לכם מי מהאנשים שהיו אחראים לפעול מסדר הפיתוח באותה תקופה הופיע בפני הועדה - אם הופיע הכנהל הכללי שהיה אחראי באותה תקופה. מבקש אחר-כך להרשות לי להעיר מספר הערות, אחרי שבטעם את התשובות.

ט. בדר:

(1) לשאלת השמירה על השבת, והאם יש בכל מקום סזנון ומסעדה: אני חושב שבכל מקום סומרים את השבת, אם יש עבודות שבעשות, הרי אלו עבודות שבהם אין יכח להפסיק תנור. עבודה רגילה של מסמרות רגילות, של עבודת ייצור רגילה, אינה נעשית בשבת. בכל מקום יש סזנון. איני יכול להגיד בפה מלא תשובה בענין הכשרות, שתניח את הדת, ואני מוכן לשאול כל מקום עבודה. אפנה היום לכל המקומות ואמציא לכם תשובה טכל מקום ומקום.

ס. קלמר:

השאלה היא, אם תיעשה פעולה במקרה שהתשובה אינה מספקת.

ט. בדר:

(2) אשר לשאלות שיש להן משטעות פוליטית פנימית, שנוגעות בעצם לסמכויות של משרד הפיתוח, אינני מוכן כאן להיכנס בריכוז. נטל אילת - בסמכותנו. מי יהיה אחראי אחר, אינני יודע. הממשלה תמיד סוברנית להחליט כפי שתחליט לא רק לגבי משרד הפיתוח - לגבי כל משרד ומשרד, ומה שהיא תחליט, זה יקבע. במידה שח"כ ספיר שאל להגיון, יכולים להשיב בשאלה: נדמה לי שח"כ ספיר היה תקופה מסויימת שר תחבורה, שלא תבע בחורף שקדם לכל מה שקורה כרגע את נטל אילת.

(3)

בקשר עם קו מים וקידוחים, והאם לא לקח זאת עם מספקת מים מרכזית. עוד חזון למועד. היום יכולים לקשר זאת רק עם צנור מרכזי אילו היו מעבירים את כל האיזור הזה למרכז הארץ. כרגע כל מספקת המים בנויה על קידוחים מקומיים וכמות המים גדלה במידה שמחפשים מים ומשקיעים כספים רבים בקידוחים נוספים. כמות המים שעומדת כיום לרשות אילת ומפעל הנהושת בתכנון היא בקירוב 10 מלפים קוב מים ליטמה. כשהמחלקה להתישבות של המוכנות ומשרד החקלאות רצו לחשוב על ישוב קבוע בעין-רדיאן - זו הנקודה הצפונית הראשונה שבאה בחשבון לישיבת חקלאי אחרי תכנון, כבר באנו בהתנסות עם כמות המים המצומצמת הזאת, וההפרש בין הצעת התקציב הראשונה לשניה, שמתבטאת בתוספת לקידוחים, היא מסקנה מן העובדה שאנו רואים, בעקבות הנסיבות שהשתנו, את גידולה של אילת, ויש הכרח להתחיל בקידוחים עמוקים במביבה למען הבטיח קצת הינטרלנד חקלאי לאילת.

(4)

נשאלתי למה יוציאו מיליון לירות לנטל ולציוד בו. גם אם מתכננים נטל גדול באילת, הרי לא ניתן לחכות שנתיים שלש עד שנטל כזה יוקם, וכל דיבורינו על חופש שיש יהיו לריק אם לא ניצור תנאים שבהם אפשר יהיה להטעין ולפרוק בנטל אילת. עם נבנתה לטור ונבנה מוזח, ובגלל סיבות בטחוניות הברחי היה להעביר ששח זה לרשות חיל-הים, והכרחי כרגע להוסיף מוזח אשר יאפשר פריקה וטעינה על יד מוזח. השינוי הזה, בתוספת ציוד שאריך להורידו על סנת שפריקה והטענה לא יתאפשר למבצע צבאי ספורדי אלא יהיו דבר רגיל, מצדיך את ההשקעה הזאת של מיליון ל"י.

במאמר מוטגר אני רוצה להגיד, שלא קרה עוד שטבצע חשוב ואקטואלי כזה, כפי שהיה בקשר עם ברגיטה-טאפט יבוצע בצורה כל כך מיושן כפי שהורד לאילת. יכולים להתאמץ לעשות זאת פעם אחת, אבל לא יכולים לעשות זאת לאורך ימים, אם רוצים שפריקה וטעינה בגבול של 10-15 מלפים טון לחודש תתקיים בחדשים הקרובים או בטנה הקרובה. אם מייחזר אולי מתפלא למה, לעומת הפריקה הטכנית - שעומדת בדרגה גבוהה בחיפה,

אולי גם בתל-אביב - אגרנו מוכרחים להסתמך גם על דוברות בפריקה וטעינה, שזה מייקר, הרי בגלל זה שבטנים שקדמו למכצע סיני ולתביעה על חופש שיט מסטי הסתפקנו בדיבורים.

(5) ח"כ ספיר שאל על הקבוצה הגיאוגרפית הנמצאת במשרד הפיתוח. אפשר היה באותו הגיון גם לשאול: מדוע הסכון הגיאולוגי נמצא על יד המשרד. ואפשר אז לשאול הרבה יותר קל, מדוע מטילה זו סקיימט את משרד הפיתוח. אם ישאלו זאת, ויענו כך או אחרת - או שלא יצטרכו אז לתת תשובות, או שהתשובה תהיה ברורה למפרע. אם קיים משרד פיתוח, ופיתוח הארץ - פרט לפיתוחה של החקלאות - הוא מתוכנן, הרי פיתוחה של הארץ מוכרח להיות מבוסס על האוצרות הטבעיים הקיימים. ואם רוצים לדעת איזה אוצרות קיימים ואיפה הם קיימים, מוכרח להיות סקר גיאולוגי ומיפוי. לפעמים מוצאים זאת במקרה, אבל אוי ואבוי למדינה שמגלה את הדברים האלה במקרה. על כן הסכון הגיאולוגי חייב להיות על יד משרד הפיתוח, אם יש משרד פיתוח והמדינה רוצה לעסוק בפיתוח.

(6) אם המדינה מחייבת חיפוש נפט וענין זה נמצא במסכות משרד הפיתוח, באשר לפי קונסטיטוציה מסויימת כל מה שנמצא באדמה שייך למשרד הפיתוח - אחד האלמנטים העיקריים לחיפוש נפט באופן מתוכנן, משרד שהוא מסונה על חיפוש נפט ועל קידוחים חייב לדאוג לא רק שיחפשו או יקדחו לפי חוק הנפט, בשקידה ראויה, אלא שיסקרו את הטח, יבדקו ויחקרו אותו בשקידה ראויה. כל ענין הבדיקות הגיאוגרפיות נעשה ע"י הממשלה מפני שאינה יכולה לחכות, וגם על ידי חברות המזמינות סקר מסויים או קונות סקרים, הבמצאים כבר ברשות היחידה הגיאוגרפית, קרי משרד הפיתוח. הכנסות אלו הן ההכנסות בעד עבודות שהיחידה הגיאוגרפית מבצעת עבור חברות הנפט. כל הסכומים משתלמים בדולרים, מבלי לקבל איזו פרמיה על הערך המוסף בעבודות אלו. הם מחליפים אותם במחיר של 1.80 ל"י לדולר.

(7) מספר משפטים בקשר עם השאלה הגדולה לגבי חברת החשמל. חברת החשמל עובדת השנה לפי כוח ייצור של 270 אלף קילווט, ותכנית הפיתוח שלה מחושבת עד 1961-62, בלי עתי טורבינות גז שהזמנו רק לצרכים בטחוניים, ל-540 אלף קילווט כוח ייצור. בשנה האחרונה מכרנו כ-650 קילווט-שעה לנפט לשנה. דבר זה אומר שהייצור התעשייתי קטן ושבתקומות רבים בארץ היה עוד חוס. בשנת 1950, כשהולנד התחילה לשקם את מפעלי החשמל שלה, שנהרסו ע"י הנאצים, היא התחילה עם 1000 קילווט לנפש, והיא עולה כרגע ל-2000. אנו לפעמים מפליגים בחלוטות הכלכליים שלנו להשוואות עם שווייץ: נהיה ארץ כמו שווייץ, ואין מדברים על אוכלוסייה גדולה והולכת שצריך למצוא גם לה תעסוקה. בשווייץ ב-1954 היו 3080 קילווט לנפש לשנה. התחנות ההידרו-אלקטריות, בחוסר-השקעה, הן הרבה יותר יקרות טאלו שאנו סקיימים, שהן יקרות כי לכל תחנה שאנו סקיימים מצטרפות הוצאות בטחוניות עצומות שבארצות אחרות אין לוקחים אותן בחשבון.

אבל אם אנחנו טעריכים שהחשמל יגיע ליותר מקומות ויאיר יותר את חיינו בכלל, ולא רק של מרכזים מסויימים בארץ; אם אנו רוצים להגדיל את התפוקה התעשייתית פר-קפיטה בארץ, ואנחנו מחשבים לפי הגידול הקיים כיום, שבשנת 1961-62 נגיע ל-2 1/2 מיליון נפש - אם נקיים את התכנית הזאת בזמן, ונגיע ל-650-540 אלף קילווט, אז נגיע ל-1000 קילווט פר-קפיטה בשנת 1961-62. אין כל ספק שזה מעט וצריך להגדיל זאת. אם נקח בחשבון שבעולם האירופאי בכל אופן תצרוכת החשמל בהתאם למיכון ההולך וגדל, והאינטנסיפיקציה של החקלאות, בלי עליה, גדלה ב-6% לשנה, ואצלנו היא עלולה לגדול ל-10-12%, מ-61-62, אם נמשיך בעליה - הרי ברור שכבר היום צריך להתחיל לתכנן מה יהיה ב-61-62. מקובל שהזמן הדרוש להקמת תחנה ותכנונה - אם רוצים לתכנן זאת כפי שעשו עד כה, שמתכננים בזמן ההקמה (וזה מה שעלה כל כך הרבה כסף), הרי תכנון והקמה מצריכים חמש שנים. זה אומר שמוכרחים כבר כיום לתכנן ולהתחיל להזמין את הציוד, באשר אספקת הציוד דורשת מסלש עד ארבע שנים. אין כל ספק שאנו צריכים לעבור לתחנות אטומיות, אבל אני מפקפק אם סותר כבר היום לקחת אותן בחשבון. אני משוכנע שצריך לקחת אותן בחשבון, שהן תפעלנה מהיום בעוד 8-10 שנים - מה עוד, שאיננו יכולים לעשות זאת מבלי שהאורניום יהיה בידנו בכמויות יותר גדולות שאנחנו כרגע מפיקים. מה עוד, ששנתיים-שלוש השנים הבאות קובעות בשטח הזה לגבי הורדת הוצאות ההשקעות.

א.פ.

(8) בשאלתי מה תהיה התוצאה של התוספת התקציבית בכל המפעלים. בהוצאתי לפני המועצה הטכנולוגית נתתי מספרים עובדתיים של התפוקה בשנים הקלנדריות (לא התקציביות) הסוגות, ב-4 המפעלים: דשנים, פוספטים, ים-המלח, חרסית. אם כן, ב-1955 הגיע המחזור ברוטו של 4 מפעלים אלה ל-11 מיליון, מזה 8,5 בדשנים, 1,200,000 פוספטים, 1,200,000 ים המלח ו-330 אלף חרסית. בשנת 1956, על בסיס אותם המחירים - בסך-הכל קרוב ל-14 מיליון ל"י, כל הגדלה ב-40%, בחלוקה הבאה: 2,300,000 פוספטים, 2,200,000 ים המלח, 11 מיליון דשנים, 2,200,000 חרסית וחול זך. ט-1.1.57 עד 31.3.57 נגיע במפעלים אלה למחזור של 24,5 מיליון, ומזה בדשנים 16 מיליון, בפוספטים 3,5 מיליון, במפעלי ים המלח 4 מיליון, בחרסית 0,5 מיליון, ובגרום ים-המלח (חברה שמתחילה לעבוד השנה) 0,5 מיליון. בשנת 1958, שהיא בחלקה שייכת לתקציב 1957/58, אבל שלשת רבעי טמנה שייכים לשנה הבאה, המחזור ברוטו בכל מפעלים אלה יגיע ל-39 מיליון, מזה בדשנים 20 מיליון, בפוספטים 5 מיליון, במפעלי ים המלח 7 מיליון, בחרסית 1 מיליון, ובגרום ים-המלח 2 מיליון, ובתמנע (מחצית הייצור) 4 מיליון.

אם כן, העליה ב-56 לעומת 55 תהיה ב-40%;
העליה ב-57 לעומת 56 תהיה ב-60%, או ב-125% לגבי 55. וב-58 שוב 60% לגבי 57 או 260% לגבי 1955.

בסיס ההשוואה בטונאז' איננו כזה, כי יש מעבר למוצרים שמסלמים יותר ביוקר. באשר נכנסת תמנע, עם 3500 טון, אנו לוקחים בחשבון קשיים בהרצה ובייצור, ולכן למרות שאנו אומרים שנגמור את המפעל עד סוף 57 ונתחיל לייצר ב-58, איננו לוקחים בחשבון את המטרה של 7000 טון, שפעם פורסמה, אלא אומרים: באותה שנה, 3500 טון.

(9) אני רוצה בהזדמנות זו לענות על השאלה, שלעת עתה אין לנו כל סיבה לשנות את הקלוקוציה אשר שימשה יסוד להחלטה החישובים הראשוניים נעשו על פי 660 דולר הטונה, והם היום ב-200 דולר מעל לקלוקוציה היסודית הזאת, שפעם שימשה יסוד לחישובי הרנטביליות של המפעל. כלומר, היום המחיר מתנוודר בין 830 ל-890 ונמצא בערך ב-860. אם חושבים בצורה גליצאית שהיצר-הרע הוא נחושת, אין לפחד שקונגו תשפיע ביותר. כדי להראות עד כמה אנו משתדלים להיות מציאותיים והאומדן שלנו זהיר - אם כי תמיד יכול לקרות דבר מה שאיננו יכולים לשערו מראש - השנה, גם כן בגלל מנצע סיני נפסק הייצור ועברו ששה שבועות עד שהוחזר למסלולו התקין. אבל אנו מניחים שלעומת 290 אלף טון ייצור כולל (כולל גם את החומצה הגפריתנית, אשר מופיעה בתוך הכמות הכוללת של הטונאז' שנוצר בדשנים), גם אם לא מוכרים אותה אלא חלק ממנה הופך לפוספטים - אנו מניחים שלעומת 290 אלף טונאז' כולל שנייצור בדשנים, אנו ב-1958 נייצור. טון. ב-56 היו 220 טלף טון, אבל האטוניהאק נכנס מאוחר מאד לשלב של ייצור.

(10) דשנים הוא מפעל שרג השנה הפסקנו לתקופה מסויימת את הרחבתו. הרצת מתקן האמוניה נפסקה באפריל 56, ועל כן הייצור לא יכול היה להיות מלא. מלבד זאת השנה גדל גם ייצור הפוספטים. לעומת 100 אלף טון ב-56 נגיע ב-57 קרוב ל-150 אלף טון, וב-58 לקחנו בחשבון 220 אלף טון.

(11) במפעלי ים המלח, ב-56 - 31 אלף טון; ב-57 אנו לוקחים בחשבון רק 60 אלף טון, אם כי אנו מקוים לעבוד זאת. ב-58 לוקחים בחשבון 100 אלף טון. אם כן, עוד לא לקחנו בחשבון שבסוף 58 - אם כי אנחנו חושבים שב-9-58 נייצר כבר 150-135 אלף טון - נגיע ליותר מאשר 100 אלף טון.

(12) בחרסית יצרנו ב-56 - 23 אלף טון, וב-57 נייצור 30 אלף טון וב-58 - 52 אלף טון.

(13) במפעלי גרום ים-המלח, אשר נכנסים השנה לייצור, נייצור ב-700,57 טון, וב-58 - 2300 טון. אם כן, ב-56 גדל הייצור בטונאז' לעומת 55 ב-40%; ב-57 הוא גדל לעומת 55 ב-100%; וב-58 הוא גדל ב-170%.

האם ההפרדה המינהלית בין שני המפעלים ביים-המלח הצדיקה את עצמה?
ד. סוזאני

ט. בדר: בגלל יחסים מסויימים, זוהי שאלה עדינה, אבל אני מוכן לענות עליה בלי כל הסתייגות. אני חושב שיצטרך לקום בארץ קוטבינאט, אמנם מפורק באופן גיאוגרפי, של התעשייה הכימית הבנויה על אשלג ועל המלחים הנמצאים בו, ועל הברומידים, הפוספטים, הנפט, ושיהיה מרכז תכנון אחד אשר ישמור אותנו מ"אובר-לפינג" ויקטף לנו הוצאות. אין כל ספק שאם כזה צריך להיות הדין לגבי כל התעשייה הכימית הבסיסית, בודאי שכזה הוא צריך להיות לגבי החלק הזה של הקוטבינאט שמקומו באיזור ים-המלח. אילו היינו עושים זאת השנה, היינו מצרפים מפעל חדש, בהקסה, עם בעיות, למפעל שטרם פתר את בעיותיו הוא, והיינו מכפילים את הצרות ששני הגופים גם יחד.

ז. סוזאניב: כלומר דעתכם, כי בשלב זה העניין אינו טובל מן הפרדה הטינהלית.

ט. בדר: לא. מוטב כרגע לקיים רשויות נפרדות, מתוך הנחה שישנו יום ושם, מלבד מפעל הברום יצטרכו להקים מפעלים נוספים, אשר יצילו חלק רב מהחומר שאנו שולחים אותו כיום בחזרה לים.

(14) זוהי גם הבעיה של הרנטביליות, או של ניצול אוצרות ים-המלח. אנו טיצרים כרגע אשלג שמחירו הוא 40 וכסה דולר הטונה וסוכרים אותו לחברות תעשיות בעולם, ההופכות אותו למוצרים שמחירם מתחיל ב-250 דולר הטונה, עובר ל-350 עד ל-600 דולר הטונה - ברומידים יוניים, מלחים שונים. זה חומר בסיסי. לא צריך ליצור את כל הפרמצאוטיקה הבנויה על זאת, אבל במקום למכור חומר-גלם זה אנו צריכים לעבור באופן מתוכנן להפיכתו למוצר חצי-סוגמר, שמחירו הוא פי 5 ולפעמים פי 10 ו-15 מזה שאנו משיגים עבור האשלג כיום.

היו"ר י. גורי: את המסך מתן התשובות נעתיק לישיבה בירושלים, ונעבור כעת למשרד המשפטים.

ב) תקציב משרד המשפטים

היו"ר י. גורי: ההצעה המקורית היתה 4,921,000 ל"י ובעקבות הצעות הקימוצים שהכנסתי לוועדה, הסכום ירד ב-50 אלף ועומד על 4,871,000 ל"י. כל הפרטים של הסעיפים המתוקנים מרובזים בעמוד אחד, כך שאפשר בנקל לדון בשינויים והתיקונים שהוכנסו.

א. הרצפלד: (1) מה גורל שינוי המבעים בבתי-המשפט? שנה-שנה אנו חוזרים על כך. מדוע עניין זה עומד באחרונה? (2) ידוע כי משפטים מתבטלים מפני התישנות, והסיבה העיקרית היא מחסור בשופטים. אנו גם יודעים שתקציב זה מתכסה ויכול להיות עוד מעט תקציב סגור, כמו הדואר. האם בנדון זה חל שינוי השנה, בהשוואה לשנים שעברו?

ש. שורש: מה ההכרח בהוצאת "רטרטות" גם בלשון הערבית, ואולי אפשר לחסוך הוצאה זו?

ז. סוזאניב: (1) מחלקת האפוסטרופסות: האם חל שינוי איזה שהוא לרעה, בהתערבות מעצמה מסויימת, לגילוי נכסים השייכים ליהודים הנמצאים בתחום המדינה ההיא? כוונתי לברי"ס; או שהמצב נשאר כפי שהיה כל השנים? (2) בניני בתי-משפט: זוהי צרה צרורה במיוחד כשסביטים בדברי ההסבר על הכנסות משרד המשפטים לעומת תקציב הוצאותיו. אם בכלל אפשר לדבר על אוסדן הכנסות של המשרד, מתעוררת השאלה אם אי-אפשר יהיה לראות פעם את משרד המשפטים כמסך סגור לצורך הקמת בנינים לבתי-המשפט. (3) מה היה מצב פשיטות-הרגל ב-1956/57 בסוגן הבקשות שהגישו להכרזות על פשיטות-הרגל; כמה צווים הוציאו וכמה בקשות נמצאות בטיפול, והאם אפשר לדעת מהי ההתפתחות לפי החדשים.

י. בדר: (1) המועצה המשפטית: מתי תהיה לנו לשכת פרקליטים? זוהי גם שאלה תקציבית, אבל הדבר אינו תלוי רק בכסף. מר רוזן, בזמן כהונתו הראשונה - לפני המשבר המשפטי ב-1951 - הבטיח הקמת לשכת פרקליטים. אחריו, מר ד. יוטף הודיע שהבטחות

קודמו אינן מחייבות אותו, אבל אח"כ מר רוזן חזר על הבטחה זו. קיימת הצעת חוק בזמן. מה קרה? מבחינה תקציבית זה בזבוז, כי הסוּעָה המספספית היא עכשיו על חשבון המדינה. זו חרפה ובושה, שבמדינה המתיימרת להיות דימוקרטית אין שלטון עצמי לפרקליטים. יש תופעות הסודרות בטענד עורכי-הדין בגלל היעדר שלטון עצמי ושיפוט מסמעת פנימי. אבקש תגובה לבעיה זו לא רק של המנהל הכללי, אלא גם של הממונה על בתי-המספט.

(2) בעיית החקיקה: יש שתי מחלקות חקיקה במשרד, האחת מטפלת בדברים שוטפים והשניה בתכנון חקיקה ובהצעות חוק יותר יסודיות. קראתי הצעות רבות שעובדו במשרד המספספים ולא הובאו לכנסת, ואבקש תשובה מה כוונתכם לגבי עבודות חשובות אלו, כמה הן עלו ואם תמשיכו או תפסיקו בהן?

דרך אגב, אני רוצה לציין שכל נציגי שתי המחלקות האלו, שאנו נפגשים אתם - כל הנציגים האלה ללא יוצא מן הכלל, התרשמו לגביהם באופן חיובי ביותר.

(3) רשומות: מה המצירות מאחורי הרשומות

בלשון הערבית; (4) אתם מוציאים גם חומר באנגלית. מה המציאות מאחורי חומר זה, והאם אתם מוציאים זאת בתור חובה מספספית? אני חושב שלפי פק' סדרי השלטון והמספט אין זו כבר שפה רשמית, אבל מה המציאות הכספית? כמה זה עולה ואיפה זה נמצא בתקציב, ומה המטרה? מה המציאות לגבי הרשויות בערבית, מתי הן מופיעות - בזמן או באיחור, והאם הן באמת דרושות, ומה עם התפצה? עם כל הכבוד, האם לא הגיע זמן לחשוב מחדש אם לא לבטל הוצאה זו? אני חושב שזה תלוי גם בחקיקה.

הי"ר י. גורי:

לפני זמן קצר קיימנו בוועדת הכספים דיון והעלינו שאלה בנוגע לטיומה שמכינים לנו, ובאמר אולי אפשר לקמץ בטופס הכחול, וקבלנו הסבר לכך. אשר לרשומות בערבית, אינני יודע לפני כמה זמן, אבל השאלה התעוררה בשעת דיון בוועדה, ואז אסרנו בין אם זה כל כך חיובי או לא, זה ענין פוליטי ואין מקום לקימוץ זה. זה קימוץ לא גדול ביותר ואין מקום לקמץ בזה.

י. בדר:

(5) אשר להוצאה ששמה "פסקי דין": יש הוצאה שניה, פרטית. באנגליה יש רק הוצאות פרטיות של פסקי-דין ויש להן מעמד והיסטוריה ומסורת. שאלה ראשונה, שבשבילי היא מכרעת: האם זה הכרחי? אבל השאלה שמבחינה תקציבית מכרעת היא: מה התוצאות המסקיות של הוצאה זו של פסקי-דין? האם היא מכסה את עצמה ובאין מידה? אם כבר מוציאים פסקי-דין כאלה, כדאי להוציאם בזמן ולהשלים את השניים הראשונות. קיימת הבעיה המכאיבה של אינדוקסים. האם כבר מוציאים אותם? (6) לשכת הסעד המספספית: מהו סכום של 22 אלף ל"י לגבי הדבר החשוב, שלכל אזרח הנאשם תהיה הגנה? בדמה לי שבענין זה אנו סובלים מן הירושה המנדטורית בכל אכזריותה. באוסטרליה של פרנץ-יוזף, הסידורים למען העני היו הרבה יותר מרחיקים-לכת והרבה יותר אנושיים מאשר במדינת ישראל. בענין זה דרושה מהפכה בארץ. אני ממש משתוסם, שדוקא בארץ של סעד אין שרות כזה. כמובן שאם אני מדבר על כך, אני גם מדבר על בעיית שחרור מאגרות מספט. (7) התביעה הכללית: כאן הבעיה המכאיבה ביותר היא, לפי דעתי, בעיית סמכויות התביעה מול המיסרה. אינני מוכן לסבול, יחד עם יתר אזרחי המדינה, מן העובדה ששר המספספים שייך למפלגה אחת ושר המיסרה למפלגה אחרת. אינני מוכן לסבול שבגלל זה, בניגוד למה שדרוש במדינה דימוקרטית, סמכויות המיסרה רחבות מאד וסמכויות המספספים היושבים במשרד המספספים הן למעשה סוגבלות לגבי חקירה ראשונית. כשזה נעשה בין משרד התחבורה ומשרד הפיתוח, זה בשבילי נושא להלצות, כי אין זה חשוב כל כך מבחינה מעשית אם נמל חיפה יהיה בידי משרד התחבורה או בידי משרד זה, אבל כאן הבעיה היא אחרת. בהתאם עם המסורת המנדטורית והקולוניאלית כל סמכויות החקירה הראשונית הן בידי המיסרה ואין כל סמכויות במובן זה בידי התביעה. אם המיסרה רוצה להוציא מאדם את הנשמה ולקטוף בגדו חקירה שנים, היא יכולה לעשות זאת. וכשאני מדבר על שר המיסרה, הוא אומר: המיסרה לא תהיה שמש של משרד המספספים. אבל אין זה ענין של שתי סדינות. מה אתם עוכדים לעשות כדי שסלכתחילה כל החקירה תתנהל בהתאם עם החוק ומבחינת הכרעת המספט, ושמעמדו של פרקליט המדינה יהיה מעמד של אחראי בער רדיפת הפושעים, ולא רק מעמד של עורך-דין שמופיע ברגע מסויים בבית-המספט. (8) שתי הערות בענין בתי-המספט. ראשית, לטכניקה - הפרוטוקול. הרי לא ייתכן שעובד יקר מדרגה גבוהה, שהוא יטפל באופן אישי בניהול הפרוטוקול. אני מתכוון לשופט. אתם סוכרחים לעשות מהו בענין זה. אני חושב שזה בזבוז כסף איום. כל מספט נמשך בגלל זה

לכל הפחות 30-40% יותר ממה שהיה נמשך באופן אחר. אם העמידו במספט סטויים דיקטפון בתור נסיון, תבואו על הברכה, אבל אחרת - זה מסט בזבוז. כאן דרושות הוצאות, כדי לחסוך. 9) ענין המבנים: מה הם הבנינים הציבוריים בה"א הידיעה? - בתי המספט. אני חושב שבית-מספט מוכרח להיות היכל מספט. אל נגזים גם בענין זה, אנו ארץ עניה, אבל סכל מקום, בכל סוגי בנינים ציבוריים - נוסף על בתי"ס ובתי-חולים - הייתי נותן עדיפות ראשונה לבתי-המספט. במסך עשר שנים לא נבנה אף בית"ס אחד בארץ, ואין לנו כל ירושה מזמן המנדט. אני רוצה שועדת הכספים תסייר פעם בבית"ס השלום בת"א, שהוא הגדול מכולם, ותראה מה נעשה שם. צריך להתחיל לעשות משהו בענין זה, וגם אז יעברו חמשים שנה עד שנגיע למצב הדרוש, כדי לסנוע בזיון קיצוני זה. 10) מה הנוהג המסונה, לקחת סופטים ולעשות אותם לקצינים? הרי לבתי"ס כלליים יש לפי החוק יוריסדיקציה כוללת, ואפשר להביא לפני בית"ס מחוזי כל מספט. מה תעשו כדי לסנות את החוק שמרשה לעשות דברים כאלה - פקודת מניעת טרור משנת 1948? אולי תוציאו מסנו אותו סעיף בדבר שיפוט צבאי? לא ייתכן שעל-ידי צו גיוס כללי - לא אישי - כל הסופטים או חלק מהם פתאום יעברו מסיפוט אחד לסיפוט שני. למה מסקרדה זו? האם דברים אלה נעשים בהסכמת ביהמ"ש או בלי הסכמתו? מה יהיה אם פעם יגייסו את כל 35 הסופטים המחוזיים? 11) ועדות חצי-שיפוטיות: מה הרשימה הכוללת של מקרים בהם הסופט חייב להיות יו"ר או חבר בוועדה קווי-שיפוטית? זה התחיל במקרה אחד-שנים והתרחב לאט לאט. אני חושב שהסמכויות הסטוטוריות של ועדת הכספים אצנן רבות כל כך במספר, כמו אותם חובות קווי-שיפוטיות של הסופטים, המופיעים בכל מיני פרוצדורות. אני רוצה לדעת מה פירוש הדבר מבחינה תקציבית. הרי הם בעצם מסתתפים בעבודת כל המטרדים הממשלתיים בלי יוצא מן הכלל, כאן לגבי נכים ושם לגבי ענינים אחרים. האם לא הגיע הזמן שתעשו סכל הועדות האלו איזה שהוא מוסד?

ז. סוואיב:

יש לי שאלות נוספות שארצה לסאול. אני מצטער מאוד שלא אוכל להישאר בזמן ארוחת הצהריים.

י. בדר:

12) רישום והסדר מקרקעים: אני שומע שאנו נמצאים בסכנה של התישנות בלתי מסוערת מכיון שאין מספיקים. אני שואל, למה לא תשנו את חוק ההתישנות? 13) ענין הרשמים: ישנם רשם חברות, רשם אגודות שיתופיות, רשם פטנטים ועוד רשמים. מה הסך של עבודת הרשמים האלה מבחינה כספית, מה הם עולים למדינה ומה הם מכניסים? 14) שאלה כללית על רקע זה: מה בעצם סך הכנסות משרד המספטים, והאם תסכימו שנהפוך את המשרד למשך סגור, שיוכל לדאוג גם להכנסותיו וגם להוצאותיו?

א. הרצפלד:

האין אפשרות לקבל סופטים רבים נוספים כדי שלא יימשך מספט שנים רבות?

י. בדר:

מה דעתכם על הקימוצים שח"כ גורי מציע בתקציב שלכם? האם היתה התייעצות אתכם על דברים אלה? על יסוד מה נעשו דוקא קימוצים אלה, ולא יותר קטנים או יותר גדולים?

ע. שורש:

בענין רישום הקרקעות: אותם ישובים שבזמן המנדט נרשם בהם רישום הקרקעות, האם דבר זה תוקן כעת לאור העובדה שאדמות נטושות עברו לאותם ישובים ושחלו גם חילופי קרקע? הייתי רוצה לקבת תמונה על איזה שטח של דונאטים יש כבר הסדר, או מהו מספר הישובים החקלאיים שבגמר בהם ההסדר?

היו"ר י. גורי:

התשובה תינתן בירושלים, והישיבה תתחדש היום אחרי-הצהריים בשעה 16.15.

הישיבה נועלה בשעה 14.15